

3. Vermenych, Ya. (2012). Pohranychchia yak sotsiokulturnyi fenomen: prostorovyi vymir [Borderland as a sociocultural phenomenon: Spatial dimension]. In Rehionalna istoriia Ukrainy: Zbirnyk naukovykh statei: Vol. 6 (pp. 67-90). Kyiv: Instytut istorii Ukrainy NAN Ukrainy.
4. Bekh, I. D., Kyrychenko, V. I. & Petrochko, Zh. V. (2016). Z Ukrainoiu v sertsii (treninh z natsionalno-patriotichnoho vykhovannia ditei ta molodi) [With Ukraine in the heart (training of national and patriotic education of children and youth)] (2nd ed.). Kharkiv: Drukarnia Madryd.
5. Kochan, V. M. (2008). Fenomen pohranychchia u sotsiokulturnomu vymiri [Phenomenon of the border in the socio-cultural dimension]. Symferopol.
6. Sukhomlynov, O. M. (2008). Kulturni pohranychchia: novyi pohliad na staru problemu [The cultural frontier: a new look at an old problem]. Donetsk: TOV «Iuho-Vostok Ltd».
7. Khauskhofer, K. (2001). Granitsi v ikh geograficheskomy i politicheskomy znachenii [Boundaries in their geographical and political meaning] In O geopolitike. Raboty raznykh let. Moscow: Mysl.
8. Ukaz Prezydenta pro Stratehiiu natsionalno-patriotichnoho vykhovannia ditei ta molodi na 2016 – 2020 roky [Decree of the President of Ukraine On the Strategy of National Patriotic Education of Children and Youth for 2016-2020] Retrieved from <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/580/2015>.
9. Pickering, M. (2007). Stereotyping and Stereotypes. In Ritzer, George (Ed.), Blackwell Encyclopedia of Sociology. Blackwell Publishing, Retrieved from <http://www.sociologyencyclopedia.com/public/tocnode?query=Pickering%2C+Michael.+Stereotyping+and+Stereotypes>.
10. Reszczyński, J. (2004). Polskie Kresy – mit i codzienność. Limites Patriae. – Bielsko-Biała.

УДК 37.01:373

Н. М. Рибалко, м. Мелітополь

ОСОБЛИВОСТІ ПОБУДОВИ НАВЧАЛЬНО- ВИХОВНОГО ПРОЦЕСУ ПІД ЧАС ВИВЧЕННЯ УЧНЯМИ ІНОЗЕМНИХ МОВ: ІСТОРИКО-ПЕДАГОГІЧНИЙ АСПЕКТ

У статті розкрито проблему особливостей побудови навчально-виховного процесу під час викладання іноземних мов; висвітлено генезис специфіки навчання учнів іноземних мов; в історичному аспекті розглянуто психолого-педагогічні умови та проаналізовано комплекс принципів навчання учнів іноземних мов; визначено основні

аспекти, пов'язані з особливостями вивчення іноземної мови учнями в навчально-виховному процесі загальноосвітнього навчального закладу.

Ключові слова: *навчально-виховний процес, закономірності навчання, принципи навчання, специфіка навчання, форми й методи навчання, навчання іноземних мов.*

Положення, які висвітлюють вимоги до організації навчально-виховного процесу під час вивчення учнями іноземних мов, називають принципами. Зазначимо, що принципи виникають на основі історичного досвіду та формуються в результаті освітньої практики у різних формах навчання. У зв'язку з цим домінянти навчально-виховного процесу обумовлені, насамперед, метою навчання учнів іноземних мов, яка, у свою чергу, залежить від потреб особистості і модернізації середньої освіти.

Так, принципи навчання учнів іноземних мов мають конкретно-історичний характер. Підкреслимо, що принципи навчання пов'язані з багатьма факторами, а саме: зміна історичних умов, зміна політичних режимів, модифікація освітніх парадигм. Необхідно наголосити, що проблема навчання учнів іноземних мов була предметом досліджень видатних педагогів. Однак на сьогодні означена проблема не знайшла остаточного вирішення. Це виражається в тому, що за умов сьогодення не визначено вихідні положення розробки системи принципів навчання учнів іноземних мов в навчально-виховному процесі загальноосвітнього навчального закладу; не розроблені і не перевірені психолого-педагогічні умови для навчання і виховання особистості, згідно з концепцією плюрилінгвізму. Саме це є причиною того, що в багатьох фундаментальних працях, які висвітлюють різні педагогічні теорії, в навчальних посібниках для здобувачів вищої освіти педагогічних спеціальностей кількість принципів та їх формулювання значно різняться. Аналіз наукових джерел свідчить, що у більшості педагогічних праць принципи навчання учнів іноземних мов повністю не розкриті. У практиці викладання іноземних мов педагоги застосовують загальні закони і закономірності, які не містять прямих вказівок, як саме сконструювати систему дієвого навчання учнів іноземних мов, орієнтуючись на запити особистості, яка взаємодіє з представниками різних культур і носіями різних мов. У зв'язку з цим виникає необхідність розкриття генезису педагогічних принципів, що дозволяє розвивати і досліджувати їх нові аспекти.

Педагогічна наука і відповідна їй практика керуються основними принципами – положеннями та правилами. Загальні принципи педагогічної науки висвітлюють необхідні вимоги, що склалися в суспільстві для виховання і розвитку особистості. Згідно із загальними принципами, визначені стратегія, мета, зміст, умови, форми та методи виховання.

У дослідженнях Г. В. Бартіш увага спрямовується на дидактичні особливості вивчення іноземних мов, науково-методологічна стратегія розроблення конкретних методів навчання іноземним мовам ґрунтується на трьох загальних принципах (гуманістична перспектива вивчення мов; постійне мовне самовдосконалення; комунікативно-інтелектуальний розвиток). У працях Н. В. Богушевич акцентується на принципах навчання іноземних мов при формуванні граматичної компетенції в учнів основної та старшої загальноосвітньої школи (принцип виховного навчання, науковості, наочності, активності, свідомості, доступності і посиленості, міцності; комунікативності, урахування рідної мови, взаємопов'язаного навчання видів мовленнєвої діяльності, поетапності формування навичок і розвитку вмінь; системності, концентризму, мінімізації тощо). Таким чином, ми бачимо, що у сучасних наукових роботах педагогічні принципи вивчення іноземних мов – керівні положення, які мають бути фундаментом для зведення ефективної методики, різняться між собою.

Унаслідок опрацювання наукових джерел зазначимо, що педагогічні принципи задають загальний напрям для навчально-виховного процесу і лежать в основі вирішення педагогічних завдань. Однак питання принципів вивчення іноземних мов – як принципів, що лежать в міждисциплінарній площині, для кожного періоду розвитку філософії, педагогіки, психології, лінгвістики та інших наук є дискусійним. Підкреслимо, що сучасний період розвитку мультилінгвального суспільства не є винятком. Загальні принципи навчання, запропоновані в сучасній дидактиці, не можуть розкрити сутність принципів навчання іноземних мов, що є однією зі складних методологічних проблем.

Мета статті – розглянути педагогічні принципи, форми та методи з позиції специфіки навчання учнів іноземних мов.

Статус педагогіки в XVI столітті як самостійної науки був закріплений роботами чеського мислителя-гуманіста, філософа, педагога Яна Амоса Коменського. Питання побудови педагогічної системи, в якій знайшли місце і принцип

наочного навчання, і принцип доцільності та природовідповідності – актуальні і сьогодні, під час навчання іноземних мов. Вчений Я. А. Коменський вважав: усе, що має між собою взаємозв'язок, повинно викладатися одночасно, паралельно один з одним. Це можна порівняти із сучасною ідеєю міжпредметних зв'язків, яка може впливати і на вивчення іноземних мов. Наприклад, основи різних навчальних предметів, позашкільна та позакласна робота можуть отримати розвиток у практиці спілкування під час вивчення іноземних мов.

Видатний вчений Я. А. Коменський розкрив ідею неперервності освіти, сформулював принцип економічності, який відповідає подоланню такого істотного фактору у вивченні іноземних мов, як безмежність, що сформульований в сучасній теорії і практиці викладання іноземних мов. Зокрема, А. М. Щукін вказує: «Безмежність мови змушує викладачів прагнути до обмеження її обсягу, достатнього для практичного користування нею з урахуванням потреб учнів. Так, володіння 2000 лексичними одиницями вважається цілком достатнім для розуміння 75% будь-якого іншомовного тексту. В результаті створюються мовні мінімуми для різних етапів і профілів навчання» [7, с. 9].

Отже, принципи, сформульовані Я. А. Коменським багато років тому, є актуальними і нині. Особливу користь ці принципи становлять і для організації навчання іноземних мов, що визначає їх універсальність. Загальні принципи досліджував також видатний філософ епохи Просвітництва – Джон Локк. У своїй праці «Думки про виховання» велику увагу учений приділяв ідеям навчання, які пов'язані з різними діями розуму. Заперечуючи наявність вроджених якостей дітей до формування мовних навичок, він стверджував, що діти поступово навчаються вживати окремі знаки: «Розвинувши в собі здатність користуватися мовою для проголошення чітких звуків, вони починають користуватися словами для повідомлення своїх ідей іншим. Ці словесні знаки діти іноді запозичують в інших, а іноді створюють самі, що можна помітити по тих нових і незвичних назвах, які часто дають діти речам, вперше користуючись мовою» [5, с. 208]. Таким чином, в основі навчання, згідно з думкою Джона Локка, є активність і рухливість розумових здібностей дитини.

Зазначимо, що два принципи в організації навчально-виховного процесу – індивідуальний та соціальний, були окреслені у праці М. Ф. Бунакова «Шкільна справа» [2, с. 155].

Для викладання іноземних мов, як сучасної проблеми, важливою є ідея М. Ф. Бунакова про те, що для підготовки учнів до успішного спілкування в житті вчителю необхідно налагоджувати спілкування, враховуючи різні типи темпераменту дітей: «Соціальний принцип, – зазначав М. Ф. Бунаков, – вимагає, щоб педагог визначив правильне ставлення кожної особистості до цього товариства, серед якого вона перебуває, і користувався б громадським характером шкільного життя і шкільного навчання для освіти змішаних темпераментів, для підготовки учнів до суспільного життя» [2, с. 155].

Будучи теоретиком розвивального навчання, П. Ф. Каптерев особливу увагу приділяв внутрішній стороні навчального процесу – самоосвіті та самовихованню. Обґрунтовуючи такий принцип, як свобода освіти, що є цінним для організації сучасної системи навчання іноземних мов, учений вважав, що в школі діти повинні мати можливість вільно обирати навчальні курси. Вчений зазначав, що для організації навчально-виховного процесу потрібна вільна, демократична форма відносин. У зв'язку з цим видатний педагог вважав за необхідне залучати учнів до складання розкладу навчальних занять [4].

Принцип різноманітності навчання учнів лежить в основі ідей Д. І. Тихомирова. Учений стверджував, що не життя і суспільство існує для школи, а школа існує для задоволення потреб суспільства. Д. І. Тихомиров підкреслював, що оскільки життя саме по собі різноманітне, то і школа повинна бути різноманітною. Розкриваючи досвід освіти в інших країнах, педагог зазначав, що і в Америці, і в Великій Британії навчально-виховний процес у школі настільки різноманітний, що його можна було б назвати хаотичним. «Однак, – писав Д. І. Тихомиров, – ця «хаотична» система освіти не завадила б англійській школі посісти почесне місце у списку цивілізованих народів. Різноманітна шкільна організація і в Америці. Однак і цій країні така школа не завадила б зробити швидкі кроки по шляху прогресу і цивілізації» [6, с. 70].

Для розуміння іноземних мов Д. І. Тихомиров пропонував почати навчання з німецької, англійської та французької мов. Зокрема, педагог писав: «У нас нерідко висловлюється думка, що в основі шкільної системи повинні лежати новітні мови і що саме їм повинна бути передбачена та роль, яка належить тепер стародавнім мовам, як основам логічного розвитку думки учнів» [6, с. 75].

Складнощі в організації навчання іноземних мов розглядаються вченим у праці «Про основи та організації середньої школи» [6]. Д. І. Тихомиров критикував чинну систему вивчення грецької та латинської мов у школі. При зіставленні вивчення стародавніх мов з іншими предметами, як підкреслював Д. І. Тихомиров, насправді виявляється, що навчання цих мов не тільки не є винятковим щодо інших предметів шкільної програми, а й має значні недоліки. Насамперед, до них педагог відносив такі: засвоєння логічних відносин між досліджуваними думками, що ускладнюються незрозумілою мовною формою; не одухотворені думкою мовні форми, що змушує розгадувати їх як бездушні форми замість того, щоб вивчити розумне, осмислене слово [6, с. 29].

Ідеї вивчення іноземної мови містяться у праці П. П. Блонського «Пам'ять і мислення» [1]. Видатний педагог надавав великого значення пам'яті, підкреслював необхідність її розвитку для вміння говорити іноземною мовою: «Активне мовлення, – писав учений, – рідною мовою засвоюється переважно шляхом наслідування, відтворення, отже, пам'ять і тут відіграє величезну роль». Про іноземну мову іноді ми заявляємо: «Я довго не говорив цією мовою і розучився розмовляти нею, забув її» [1, с. 129]. Отже, очевидною є взаємозумовленість процесів засвоєння іноземних мов та сталості їх практичного застосування у повсякденному житті.

Істотним також є твердження П. П. Блонського, що у деяких людей може спостерігатися іноземне мовлення без мислення. На думку вченого, прикладом такого мовлення можуть слугувати випадки, коли люди вивчають напам'ять вірші іноземною мовою, абсолютно незрозумілі для них [1, с. 207].

У цій же праці зазначено, що не можна і хвилини мислити без слів, оскільки люди мислять своєю мовою. Варто відзначити думку науковця: «Для неупередженої людини положення, що вона думає, користуючись словами, настільки очевидне, що на запитання: «Якою мовою ви думаете?» – Відповідь: «Російською», «Татарською» і т. п. – слідує без затримки» [1, с. 203].

П. П. Блонський проводив психолого-педагогічні експерименти з «багатомовними» групами. Ці експерименти показали, що люди, які однаково володіють двома-трьома мовами, думали кількома мовами (залежно від ситуації, теми обмірковування). Відомий також і описаний П. П. Блонським випадок вивчення кількох школярів 10–13 років («двомовних»), які погано розмовляли обома мовами. Положення про

взаємообумовленість мислення й мовлення різними мовами стверджує принцип розвитку іноземного мовлення у взаємозв'язку з розвитком мислення, оскільки погано розвинене мовлення взаємопов'язане зі слабко розвиненим мисленням: «Не тільки погано була вивчена граматики, – зазначав педагог, – але і словник їх був дуже мізерний як однією, так й іншою мовою» [1, с. 205].

Також педагог описував випадок з дорослим респондентом, який до 13 років виховувався у Великій Британії, а після цього – жив у Москві. Вчений відзначив, що респондент може думати двома мовами, а його мовлення недосконале, як рідне, так й іноземне. П. П. Блонський вказував, що інтелектуальний розвиток підлітка набагато вище середнього. Так, у результаті двомовності його словник ставав не біднішим, а набагато багатшим, ніж при одній мові. Таким чином, як зазначав вчений, дві досить недосконалі мови дають в результаті порівняно високоякісну мову в її психологічному – семасіологічному сенсі [1, с. 205].

Щодо засвоєння іноземних мов, актуальними є положення, висловлені Л. С. Виготським. Вчений зазначав, що дитина засвоює рідну мову несвідомо і ненавмисно, а іноземну, навпаки, – починаючи з усвідомлення і мотивації. У процесі засвоєння рідної мови елементарні, нижчі властивості мови виникають раніше. Трохи пізніше розвиваються складні форми мови, що пов'язано з усвідомленням її фонетичної структури, граматичних форм, а також з довільною побудовою. У процесі засвоєння іноземної мови, як зазначав Л. С. Виготський, вищі, складні властивості мови, пов'язані з усвідомленням і намірами, розвиваються раніше. Пізніше, згідно з дослідженнями вченого, виникають більш елементарні властивості, пов'язані зі спонтанним, вільним користуванням іноземною мовою. Отже, вченим були висунуті основні положення, пов'язані з особливостями вивчення іноземної мови, які необхідно врахувати у навчально-виховному процесі. Зокрема, Л. С. Виготський зазначав: «Якщо розвиток рідної мови починається з вільного, спонтанного користування мовою і завершується усвідомленням мовних форм і оволодінням ними, то розвиток іноземної мови починається з усвідомлення мови і довільного володіння нею та завершується вільною, спонтанною мовою» [3, с. 266].

Специфіка побудови навчально-виховного процесу під час вивчення іноземних мов набуває особливої

актуальності, оскільки має бути спрямована на формування особистості, яка спроможна спілкуватися іноземними мовами та опрацьовувати величезний обсяг інформації. Виходячи з вищезазначеного, підсумуємо, що людина, яка володіє іноземними мовами, – різнобічно розвинута особистість, яка має гнучке й оригінальне мислення та спроможна впевнено спілкуватися з людьми. За умов реформування та модернізації середньої освіти України особливої уваги потребують знання принципів вивчення іноземних мов в історико-педагогічному аспекті, що дають можливість вчителям обирати різні методи навчання дітей іноземних мов. Підкреслимо, що серед найвідоміших методів навчання іноземних мов все більшого поширення набувають методи, які об'єднують комунікативні та пізнавальні цілі. Основними принципами окреслених методів є: рух від цілого до окремого, орієнтація занять на учнів, інтеграція мови та засвоєння її за допомогою знань з інших галузей наук, цілеспрямованість та змістовність занять, досягнення соціальної взаємодії при наявності віри вчителя у своїх учнів. Зазначимо, що методи вивчення іноземних мов опосередковано залежать від соціального замовлення суспільства, яке впливає на мету та зміст навчання дітей, а також на вибір тієї чи іншої мови. Отже, існування різних принципів, методів та форм вивчення іноземних мов свідчить про невпинно зростаючий інтерес до навчання іноземних мов та прагнення вчителів і методистів переосмислити їх роль і місце в умовах сьогодення.

Проведене дослідження не вичерпує всіх аспектів проблеми побудови навчально-виховного процесу під час вивчення учнями іноземних мов в історико-педагогічному аспекті. У подальших студіях варто зосередити увагу на розробленні інноваційних методик вивчення учнями іноземних мов, на розвитку іншомовних комунікативних умінь та навичок.

Література

1. Блонский П. П. Память и мышление / Павел Петрович Блонский. – СПб. : Изд. дом «Питер», 2001. – 288 с. – (Серия «Психология-классика»).
2. Бунаков Н. Ф. Школьное дело: учебный материал, проработанный на учительских съездах и курсах за 30 лет (1872-1902) / Николай Федорович Бунаков. - [Изд. 3-е, значит. переработ.]. – СПб. : Гутзац, 1906. – 231 с.

3. Выготский Л. С. Собрание сочинений : в 6-ти т. / Л. С. Выготский ; под ред. В. В. Давыдова. – М. : Педагогика, 1982. – Т. 2. Проблемы общей психологии. – 1982. – 504 с., ил.
4. Каптерев П. Ф. Детская и педагогическая психология / П. Ф. Каптерев. – М. : Московский психолого-социальный институт. – Воронеж : НПО «МОДЭК», 1999. – 336 с. (Серия «Психологи отечества»).
5. Локк Дж. Сочинения : в 3-х т. Т. 1 / Джон Локк ; под ред. И. С. Нарского. – М. : Мысль, 1985. – 623 с.
6. Тихомиров Д. И. Об основах и организации средней школы / Д. И. Тихомирова. – СПб. ; М. : Залшупин, 1900. – 128 с.
7. Шукин А. Н. Обучение иностранным языкам: Теория и практика / А. Н. Шукин. - [2-е изд., испр. и доп.]. - М. : Филоматис, 2006. – 480 с.

Н. Н. Рыбалко

Особенности построения учебно-воспитательного процесса во время изучения учащимися иностранных языков: историко-педагогический аспект

Мелитопольский государственный педагогический университет имени Богдана Хмельницкого (20 ул. Героев Украины, Мелитополь, Украина)

В статье раскрывается проблема особенностей построения учебно-воспитательного процесса во время преподавания иностранных языков; освещен генезис специфики обучения учащихся иностранным языкам; рассмотрены в историческом аспекте психолого-педагогические условия и представлен комплекс педагогических принципов, которые необходимы для обучения учащихся иностранным языкам; определены основные аспекты, связанные с особенностями изучения иностранного языка учащимися в учебно-воспитательном процессе общеобразовательного учебного заведения.

Ключевые слова: учебно-воспитательный процесс, закономерности обучения, принципы обучения, специфика обучения, формы обучения, методы обучения, обучение иностранным языкам.

N. M. Rybalko

Features of the Educational Process while Learning Foreign Languages: Historical and Pedagogical Aspects

Bohdan Khmelnytskyi Melitopol State Pedagogical University
(20 Heroiv Ukrainy Str., Melitopol, Ukraine)

The article elucidates the problem of peculiarities of the educational process composing while teaching foreign languages; shows the genesis of

particularity of language teaching; considers in the historical perspective the psychological and pedagogical conditions of language learning; analyses the complex of training principles of the language teaching; defines the main aspects referring to the peculiarities of language learning by the students in the educational process of any general-education institution.

As a result of studying the scientific references, the general patterns and training principles of language teaching in the historical and pedagogical perspective are determined. Therefore, teaching principles as common provisions and basic rules of pedagogic activity reflect not only the general patterns of the educational process but the academic requirements as well.

When teaching the students a foreign language, as well as any other school subject, the teacher should consider all the principles of general didactics. The principles of scientific orientation, affordability, system and consistency, awareness, activity, integrated knowledge, individualization, developing education, life and education correlation, collectivism are regarded to be the most outstanding concepts and principles. The exploring of the scientific sources testifies that the historical aspect of foreign language studying was oriented on the search of the most rational methods of foreign language teaching for the students. The oldest method is considered to be a natural one, according to which any foreign language is absorbed as the native language – through imitation of ready patterns, numerous repetition and reproducing new material by analogy with the one that is already learnt.

The development of various speech skills and activities that are interrelated is based on the objective psychophysiological patterns, principles, concepts and methods, which prove that it is a teacher who influences and determines the creation of the optimal conditions under which these categories are to appear.

Keywords: educational process, teaching patterns, principles of teaching, peculiarity of teaching, forms and methods of training, teaching foreign languages.

References

1. Blonskii, P. P. (2001). *Pamiat i myshlenie* [Memory and thinking]. St. Petersburg: Izd. dom «Piter».
2. Bunakov, N. F. (1906). *Shkolnoe delo: uchebnyi material, prorabotannyi na uchitelskikh sezdash i kursakh za 30 let (1872-1902 h.)* [Schooling: Educational material that was researched during teachers' congresses and courses for 30 years. (1872-1902 g)] (3rd ed.). St. Petersburg: Gutzats.
3. Vygotskiy, L. S. (1982). *Sobranie sochinenii: Vol. 2. Problemy obshchei psikhologii* [Collected Works. Problems of general psychology]. Moscow: Pedagogika.
4. Kapterev, P. F. (1999). *Detskaia i pedagogicheskaia psikhologiya* [Children's and educational psychology]. Moscow: Moskovskii psikhologo-sotsialnyi institut. Voronezh: Izd-vo NPO «MODEK».
5. Lock, Dzh. (1985). *Sochineniia: Vol. 1* [Works]. Moscow: Izd-vo «Mysl».

6. Tikhomirov, D. I. (1900). *Ob osnovakh i organizatsii srednei shkoly* [On the foundations and organization of secondary school]. St. Petersburg. Moscow: Izd-vo «Zalshupin».
7. Shchukin, A. N. (2006). *Obuchenie inostrannym yazykam: Teoriia i praktika* [Foreign language learning: Theory and practice] (2nd ed.). Moscow: Izd-vo «Filomatis».

УДК 373.2.015.31-053.4

О. С. Семенов, м. Київ

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ФОРМУВАННЯ ТВОРЧО СПРЯМОВАНОЇ ОСОБИСТОСТІ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНИКА У ПОЗАШКІЛЬНОМУ НАВЧАЛЬНОМУ ЗАКЛАДІ

Стаття розкриває сутність авторської концепції дослідження проблеми формування творчої спрямованості особистості старшого дошкільника у позашкільному навчальному закладі в єдності трьох взаємопов'язаних концептів: методологічного, теоретичного, технологічного. Провідний концептуальний задум автора полягає в реалізації ідей філософії свободи творчості у просторі позашкільного навчального закладу як мінімально формалізованого та регламентованого правилами простору, пов'язаного з поступовим розширенням свободи творчості дитини та зменшенням керівного впливу дорослого на творчу позицію особистості вихованця.

Ключові слова: авторська концепція, методологічний концепт, теоретичний концепт, технологічний концепт, старший дошкільний вік, позашкільний навчальний заклад.

Визначення концептуальних положень є одним із найважливіших моментів наукового дослідження, оскільки відбиває його методологічне підґрунтя і дозволяє усвідомити наукові підходи та логіку побудови дослідно-експериментальної роботи. Методологічна основа проведеного нами дослідження забезпечується цілісною сукупністю наукових підходів, теоретичних положень, принципів і технологій системної організації процесу формування творчо спрямованої особистості старшого дошкільника в позашкільному навчальному закладі. Тому розв'язання поставлених завдань вимагає побудови авторської концепції дослідження проблеми формування творчо спрямованої особистості старшого дошкільника у позашкільному навчальному закладі.

Мета статті – обґрунтувати теоретико-методологічні засади авторської концепції дослідження проблеми форму-